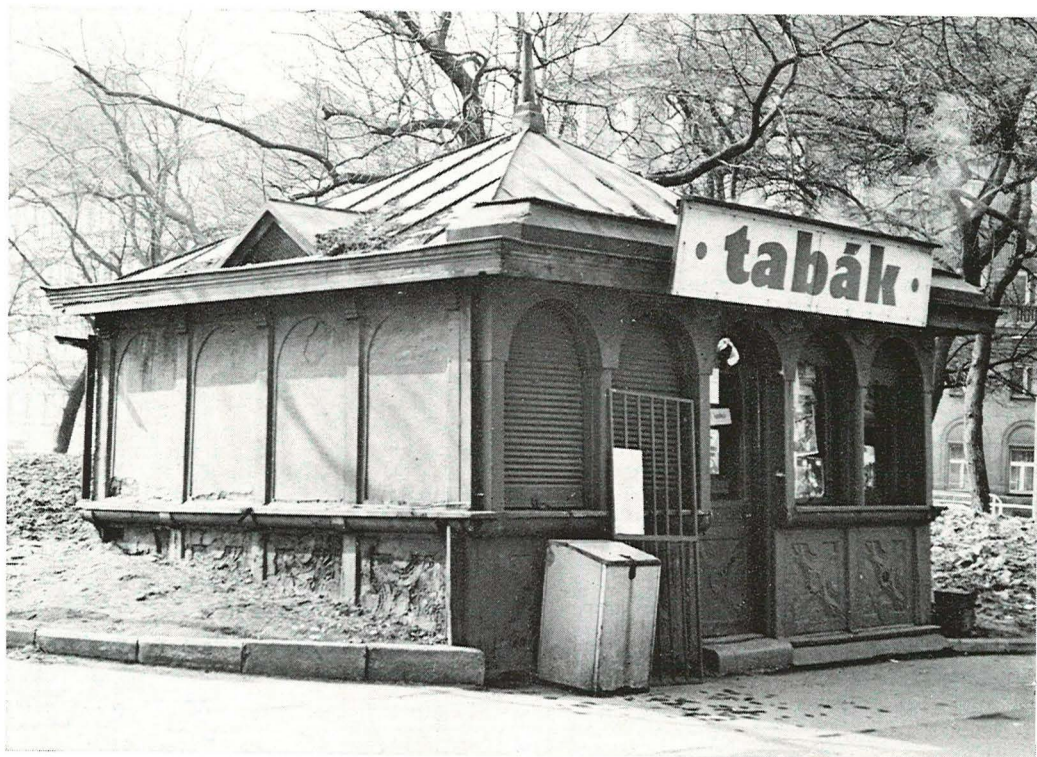

Záchrana kubistického kiosku

Celá akce začala v březnu 1980, kdy prodejnímu kiosku na rohu Bolzanovy a Opletalovy ulice na okraji Vrchlického sadů hrozila úplná likvidace, protože byl v havarijním stavu. Operativní správce kiosku, tj. Potraviný Praha, závod 12–11, nesehnal totiž dodavatele na jeho rekonstrukci a rovněž stavebně technický stav objektu bral chuť a odvahu pouštět se do tak rozsáhlé a nákladné akce. Pražské středisko tenkrát pečlivě vážilo celkovou umělecko-historickou hodnotu pavilónku a nutnost jeho zachování. Nebylo jednoduché prokázat, že i tato drobná architektura má svůj význam a hodnotu jako unikátní doklad dobové funkční stavby, která se nadto v Praze ve více případech nedochovala.

Dokumentace k objektu nebyla bohužel nalezena, ale jsou známy skici a návrhy arch. Pavla Janáka na podobné stavby, většinou prodejní pavilónky, na nichž jsou uplatněny dekorativní prvky ze dřeva, z období českého kubismu a jeho pozdějších variací ve dvacátých letech 20. století. Dochovaný kiosek byl tedy pravděpodobně jedním z podobných prodejních stánků, kterých byla v Praze kdysi řada. Podle charakteristických znaků lze předpokládat, že byl postaven nejspíše ve druhém desetiletí 20. století v intencích českého kubismu s typickou geometrickou ornamentikou. Jako autor návrhu je uvažován arch. P. Janák nebo některý ze skupiny architektů – kubistů. Kiosek můžeme rovněž srovnat s dochovanými dvěma pavilóny arch. Josefa Gočára z let 1920–1921 s kubisujícím dekorem z pestrobarevně mořeného dřeva, původně postavené pro občerstvení na Kbelském letišti, nyní přenesené do areálu ZOO a sloužící administrativním a obytným účelům. Vezmeme-li v úvahu tato fakta a zároveň to, že český kubismus v architektuře a interiérovém vybavení je ojedinělým jevem v historii světového umění 20. století, znamená tudíž každá dochovaná památka z tohoto období naprostý unikát, což by samo o sobě mělo být dostačujícím důvodem k jeho zachování. Kiosek má ale ještě další hodnoty: zaujímá exponované místo v dané části památkové rezervace, kde se uplatňuje při dotváření životního prostředí jako zajímavý a oživující prvek, plnící i svou praktickou funkci prodejního stánku blízko budovy hlavního nádraží.

Srovnáme-li tento kiosek s prodejními stánky současné doby, které se vyskytují na území hlavního města Prahy, musíme konstatovat, že jejich architektonická a kulturní úroveň značně poklesla. Prodej občerstvení, suvenýrů, novin nebo tabáku se řeší většinou provizorii primitivních forem a z laciných materiálů, které jsou nedůstojné a neadekvátní vůči pražským

Kiosek v Bolzanově ulici – stav před rekonstrukcí

hodnotným interiérům ulic a náměstí, zvláště pak v historickém jádru města. Je škoda, že stále postrádáme vhodnou drobnou architekturu, byť pojednanou v duchu současné tvorby, ale s ohledem na charakter či „génus loci“ Prahy. Snad by kvalitní a vtipné řešení vkusného doplňku celého vzhledu města, jenž by zvýšil kulturnost životního prostředí, ve kterém hrají roli i zdánlivé detaily, nemělo být problémem jak po stránce výtvarné, tak materiální.

Kiosek ve Vrchlického sadech splňuje proto všechny předpoklady, aby byl chráněn jako státní kulturní památka. Proto Pražské středisko podalo v březnu 1980 návrh na jeho zápis do Státního seznamu nemovitých kulturních památek. Zároveň, vzhledem k nutnosti okamžitého řešení opravy kiosku, nabídli odborní pracovníci Pražského střediska organizační a manuální pomoc při záchraně. Na tomto místě bych chtěla zdůraznit, že není v pracovní náplni památkových architektů a historiků umění takové práce vykonávat a ani Pražské středisko nedisponuje jinými pracovními silami s podobnou kompetencí. Zdůrazňuji to proto, že během prací na kiosku jsme vyslechli z řad veřejnosti četné poznámky, které k našemu údivu obviňovaly památkáře, že neopravují památky včas a nezajišťují permanentní řemeslnou údržbu. Organizační a manuální práce během opravy kiosku vyžadovaly od zmíněných pracovníků mimořádné úsilí a elán, aby bez velkých praktických zkušeností, moderních mechanismů a technologií zvládli tento nijak snadný úkol, který prováděli vedle své

běžné práce, ve volném čase a většinou doslova „na koleně“. Pracovníci památkové péče zde plnili také funkci „generálního dodavatele“, tudíž zajišťovali i všechny speciální subdodavatele.

Účinnou pomoc a spolupráci poskytli zástupci operativního správce – pracovníci závodu 12–11, zvláště Jana Fialová, která organizačně zajišťovala nárokový materiál, jeho přesun, nástroje, bezpečnost práce, zábor veřejného majetku, novou elektroinstalaci atd. Jí i ostatním pracovníkům závodu Potravin Praha, kteří se účastnili záchranné akce, patří poděkování za podporu našeho snažení a úspěšné zakončení celé rekonstrukce.

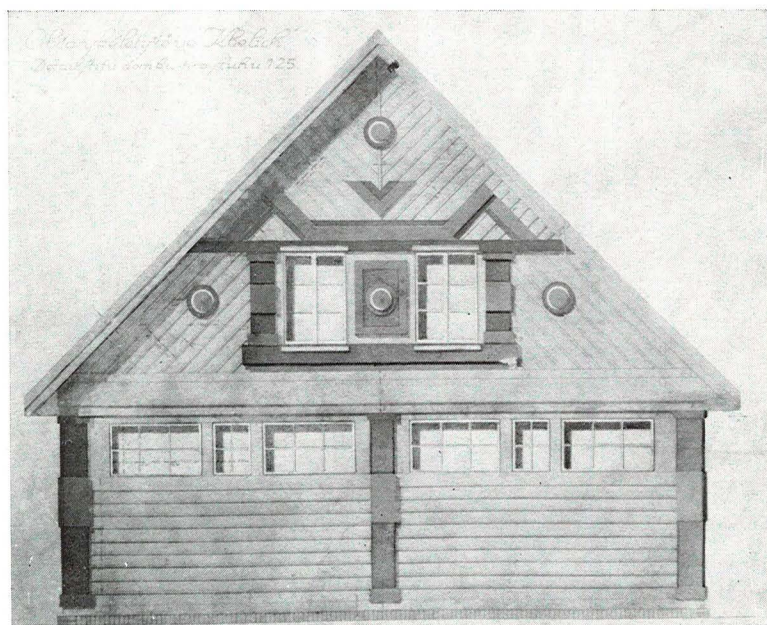
Před zahájením opravy kiosku byl nutný podstatný zásah, který měl odstranit vážné statické narušení celé stavby, neboť zadní strana byla téměř do poloviny zasypána zeminou, a dřevěné trámy hrázďeného zdiva byly tudíž zcela uhnílé a rozpadlé. Celá konstrukce proto

Prodejní stánek na letišti v Kbělich (dnes v ZOO)

ztratila rovnováhu a kiosek se ve značném úhlu nakláněl dozadu. Stavbu bylo nutné vrátit do vodorovné polohy; nejjednodušším, ale i nejriskantnějším způsobem bylo zvednutí hevery. Před zdvihem bylo třeba zajistit soudržnost celé konstrukce zavětrováním fošnami, ale přesto nebylo do posledního okamžiku jisté, zda stavba zásah vydrží. Okamžik zdvihu byl proto velmi dramatický, ale o to pak větší radost a uspokojení z úspěchu. Po vyrovnaní polohy kiosku bylo nutné co nejrychleji provést novou vyzdívku spodních polí včetně betonování. Pak následovaly další obtížné práce: odstraňování narušených omítek, vykopání zničené podlahy, průběžné odklizení sutí a dalších materiálů, odstraňování několika vrstev starých nátěrů, nanášení nových nátěrových podkladů atd. Tyto práce byly pro nekvalifikované pracovníky náročné samy o sobě, avšak celou situaci silně komplikovaly problémy, kam uskladnit potřebný materiál a nářadí, neustálé donášení vody z protějšího dvora, nutnost několikrát obnovovat vyznačení záboru pobořené vandaly, rovněž tak uklízet na stavenišťe naházené smetí a někdy dokonce úmyslně vysypané pytle odpadků nejrozličnějšího druhu atd. Nakonec pomohlo pochopení a pomoc lidí pracujících v bezprostřední blízkosti stavby, což mnohdy vyvážilo i zarážející pustošení vandalů. Za každou podporu a příspěvek k úspěšnému dokončení opravy kiosku pracovníci památkové péče děkují. Náročné odborné práce při rekonstrukci prováděly tyto organizace a jejich pracovníci: Tesařské a klempířské práce, včetně obnovy celé střechy s novou vížkou, učňové pod iniciativním vedením V. Čížka

Detail domku na letišti v Kbelích – návrh J. Gočára

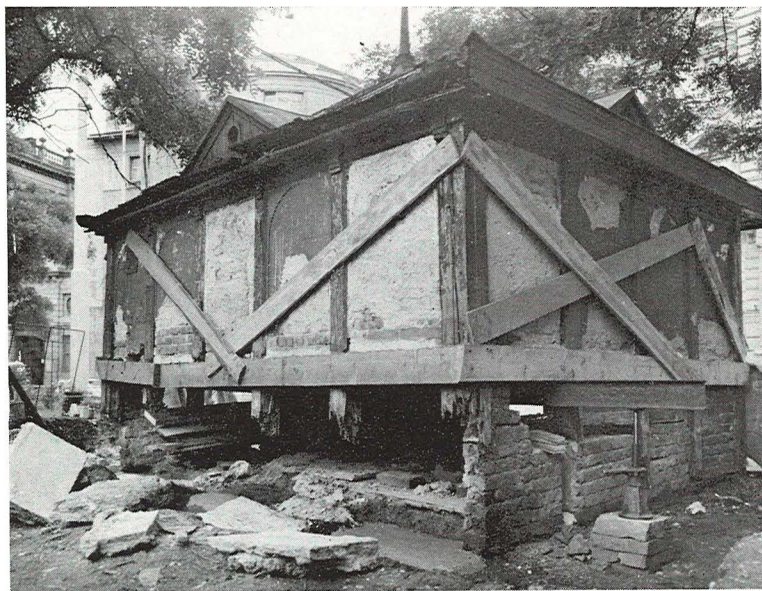

Provizorní stánky na Karlově náměstí

z učebního závodu Stavebních závodů Praha. Nové omítnutí kiosku s naznačenými arkádami včetně vnitřků jediný zedník Pražského střediska L. Plíva. Rekonstrukci štukových dekorativních reliéfů na zděných výplních kiosku, štukatér a restaurátor ČFVU L. Pošta. Obnovu a restaurování poškozených dřevěných profilovaných částí kiosku včetně reliéfních řezeb vstupních dveří restaurátor ČFVU F. Kratochvíl. Nové atypické rolety kryjící okna a dveře vyrobili dle původních vzorů pracovníci družstva Inklemo. Vydatně pomohli rovněž svazáci hnutí „Brontosaurus“, kteří ochotně vykonávali obtížné práce, jako odkopávání zeminy nebo opalování starých nátěrů.

Po skončení těchto rekonstrukčních prací v létě 1981 přišel konečně na řadu závěrečný úkol: řešení původní barevnosti kiosku. Sondážní průzkum mnoho neřekl, neboť povrch stánku byl natolik zvětřalý a zchátralý, mnohokrát nevhodně přetíraný, že původní barevné odstíny nešlo bezpečně prokázat. Proto se při vybírání celkové barevnosti vycházelo z barevné škály používané na dobových, stylově obdobných stavbách – například na Gočárově Legiobance, Novotného domech na Starém Městě, Gočárových domech v ZOO atd. Proti dnešním obvyklým tlumeným tónům to jsou odvážné kombinace cihlově červené, bílé nebo šedobílé, olivově zelené, okrové až žluté. Z výsledků průzkumu a z inspirace historickými podklady byla určena konečná barevnost a rozvrh odstínů cihlově červené, šedobílé a okrové se zele-

Kioskek v Bolzanově ulici – pohled od Vrchlického sadů během rekonstrukce

Detail interiéru během rekonstrukce

Pohled z Vrchlického sadů

Rekonstruovaný kiosek v Bolzanově ulici

ným nádechem. Svou kvalifikovanou radou zde pomohli doc. Marie Benešová, dr. Milena Lamarová, ing. arch. Václav Škoula a především dr. Miloš Pistorius, pod jehož vedením byly vzorky barevnosti na místě aplikovány. Konečnou lakýrnickou úpravu provedli pracovníci závodu Potraviný Praha.

Akce záchrany kiosku byla skončena v září 1981, kdy byl v původním vzhledu vrácen svému účelu jako prodejna Tabáku.

Nyní je na řadě vyřešení rekonstrukce parkové plochy Vrchlického sadů, kde je v současné době mnoho nevhodných přístavků a úprav. Starší generace pamatují, že Vrchlického sady se svým jezírkem s vodním ptactvem a několika plastikami instalovanými na travnatých plochách byly jedním z nejpůvabnějších míst v Praze, vhodným pro posezení a odpočinek. V rámci rekonstrukce pak je třeba zahrnout do celkové kompozice parku i úpravu bezprostředního okolí našeho prodejního kiosku, který původně sloužil k občerstvení, prodeji cukrovínek a pravděpodobně i zmrzliny, se sezónním posezením venku pod slunečníky.

Na závěr bych ráda poznamenala: je nutné pracně rekonstruovat již téměř zničený hodnotný prostor, objekt, věc? Nedalo by se již v předstihu devastacím zabránit průběžnou údržbou a rozumným plánováním? Neušetřily by se tím pracovní síly, materiál a vlastní kulturní hodnoty?

A ještě: průběh záchranné akce kubistického kiosku může být považován za důkaz, že mnohé dlouhotrvající nepřekonatelné potíže se zahájením rekonstrukce některých chátrajících objektů nemusí být tak docela neřešitelné, zvláště pak, porovnáme-li problémy, které bylo nutno řešit v tomto případě, s možnostmi moderní technologie a množstvím kvalifikovaných odborníků, kterými disponují příslušné stavební organizace, pro něž zvládnutí opravy tak drobného objektu by mělo být maličkostí.